

2022-2023 оны хамтын ажиллагааны төслийн санал бэлдэх зөвлөмж

2022 оны 3 сар

Мэдэгдэл

Энэхүү тайлан, илтгэлийг Австрали Улсын Засгийн газар, Австралийн Гадаад хэрэг, худалдааны яам санхүүжүүлсэн боловч тус тайланд тусгасан үзэл санаа нь Австрали Улсын Засгийн газар бус гагцхүү зохиогчийн үзэл бодол болно. Мөн түүнчлэн энэ тайланд тусгасан үзэл баримтлалыг Австрали Улсын Засгийн газар дэмжиж байгаа гэж ойлгож болохгүй. Тус улсын Засгийн газар энэ тайланд багтсан мэдээллийн бүрэн болон үнэн зөв эсэхийг батлахгүй. Энэхүү хэвлэлд орсон тоо баримт, мэдээ материал алдаа мадагтай, дутуу хагас байж болзошгүй бөгөөд түүнээс үүдэн гарах аливаа хохиролд Австрали Улсын Засгийн газар, хариуцлагатай албан тушаалтан, ажилтан, албан хаагч, гэрээт ажилчид ямар нэг хариуцлага хүлээхгүй болно.

Энэхүү тайлан нь ерөнхий мэдээлэл өгөх зорилготой. Аливаа шийдвэр гаргахаас өмнө тайланг уншиж, хэрэглэж буй тал мэдээллийн анхдагч эх сурвалжтай холбогдон, мэдээ баримтаа лавшруулан шалгаж, бие даасан судалгаа хийн, зөвлөгөө авах нь зүйтэй.

Хөтөлбөр хэрэгжүүлэгч

АМЕП 2 хөтөлбөрийг Австралийн Гадаад хэрэг, худалдааны яам (Австралийн тусламжийн хөтөлбөр) санхүүжүүлж, Адам Смит Интернэйшнл зөвлөх компани хэрэгжүүлж байна.

Adam Smith
International

**Австрали-Монголын эрдэс баялгийн салбарын хамтын ажиллагааны хөтөлбөрийн (АМЭП)
2-р үе шат**

**Хамтран ажиллах төслийн санал бэлдэх зөвлөмж
ТӨСӨЛ**

Агуулга

Австрали-Монголын эрдэс баялгийн салбарын хамтын ажиллагааны хөтөлбөрийн 2-р үе шат	4
1. Хамтран ажиллах түншүүдийг хүлээн зөвшөөрөх, үнэлэх.....	5
3. Оролцогч талуудыг татан оролцуулж, чадавхижуулах	7
4. Хамтын ажиллагааны саналын зорилго	9
5. Та юуг мэдвэл зохих вэ	11
6. Замын зураглал, Хугацаа, Илгээх	11
7. Асуулт, хариулт	13
A. Хамтран ажиллах саналыг хэн гаргах боломжтой вэ?.....	13
B. Хамтран ажиллах түнш ямар шаардлагыг хангасан байх ёстой вэ?.....	13
C. Төсвийг хэрхэн удирдах талаар, түүний хязгаар хэд вэ?	13
D. Хамтын ажиллагаа ойролцоогоор хэдий хугацаанд үргэлжлэх вэ?.....	13
E. 2022-2023 оноос хойш төслийг үргэлжлүүлэх боломж бий юу?.....	13
F. Нэг оролцогч хэдэн санал хүргүүлж болох вэ?	13
G. Саналуудыг хэрхэн сонгон шалгаруулах вэ?.....	14
H. Хэчнээн санал сонгогдох вэ?.....	14
8. Хамтран ажиллах санал боловсруулах удирдамж.....	15
9. Сонгон шалгаруулалт ба шалгуурын үйл явц.....	17

Австрали-Монголын эрдэс баялгийн салбарын хамтын ажиллагааны хөтөлбөрийн 2-р үе шат

АМЕП-ийн тухай

Монгол Улсын Засгийн газар, Австралийн Засгийн газар нь Монгол Улсад байгалийн баялагт тулгуурласан эдийн засгийн өсөлтөө тогтвортой удирдахад нь туслах зорилгоор Австрали-Монголын эрдэс баялгийн салбарын хамтын ажиллагааны хөтөлбөр (АМЕП)-ийг хамтран хэрэгжүүлж байгаа билээ. Хөтөлбөрийн эхний үе шат 2015-2019 онд амжилттай хэрэгжсэний дараа 2019 оны 4-р сарын 1-нд хөтөлбөрийн хоёр дахь үе шат нь нилээн хэдэн оролцогч талуудыг хамарсан өргөн хүрээтэйгээр хэрэгжиж эхэлсэн. Уг хөтөлбөрийг Австралийн Гадаад хэрэг, худалдааны яам (Australian Aid) санхүүжүүлж, Adam Smith International (ASI) зөвлөх компани хэрэгжүүлж байна.

АМЕП 2 хөтөлбөрийн үндсэн зорилго нь Монгол улсын ирээдүйн өсөлтөд чухал ач холбогдолтой эрдэс баялгийн салбарт хөрөнгө оруулалтын таатай орчныг дэмжих явдал юм. Хөтөлбөрийн аргачлал нь хөрөнгө оруулалтын орчныг тогтвортой, ил тод болгож сайжруулахын тулд эрдэс баялгийн салбарт ашиг сонирхол бүхий гол оролцогч талуудын хамтын ажиллагаа байх ёстой гэсэн зарчимд тулгуурласан болно. Иймд энэхүү зорилтыг дараах байдлаар илэрхийлж болно: *Монгол Улсын эрдэс баялгийн салбарын хөрөнгө оруулалтын орчныг сайжруулахад төр, иргэний нийгэм, хувийн хэвшлийн хамтын ажиллагаа.*

Одоогоор АМЕП 2 нь 2022 оны 6-р сар хүртэл хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөнд тусгагдсан 10 үндсэн үйл ажиллагаанд төвлөрч байна.. Эдгээр үйл ажиллагааг [АМЕП вэб сайт](#) болон [АМЕП - Австрали-Монголын эрдэс баялгийн салбарын хамтын ажиллагааны хөтөлбөрийн үйл ажиллагаанд тоймлон тусгасан.](#)

Ирэх жилийн төлөвлөлттэй холбоотойгоор АМЕП 2 нь хөтөлбөрийн алсын хараа, эрхэм зорилго, зорилтод нийцсэн, Монгол Улсын олон улсын тавцанд хүлээсэн үүрэг амлалт, үндэсний болон эрдэс баялгийн салбарын тэргүүлэх чиглэлд нийцсэн шинэ зорилтуудыг боловсруулахыг зорьж байна. **Хамтын ажиллагааны санал** нь одоогийн болон шинэ түншүүдэд амжилттай, тогтвортой хамтын ажиллагааны чухал үр дүнд хүрэх үүд хаалгыг нээх зорилготой юм.

Иймээс энэхүү АМЕП 2 хөтөлбөрийн гарын авлага нь Монгол Улсын хөрөнгө оруулалтын орчныг бэхжүүлж, сайжруулах боломжтой үйл ажиллагаа, эсвэл хэд хэдэн дэд үйл ажиллагааг багтаасан өвөрмөц Хамтын ажиллагааны саналыг боловсруулахад дэмжлэг болох зорилготой юм. Хамтын ажиллагааны саналыг нягталж, сонгон шалгаруулалтад хамруулах бөгөөд тэдгээр нь уламжлалт буцалтгүй тусламж, тэтгэлэгт хөтөлбөрийн ангилалд хамаарахгүй гэдгийг тэмдэглэх нь зүйтэй.

1. Хамтран ажиллах түншүүдийг хүлээн зөвшөөрөх, үнэлэх

АМЕП 2 хөтөлбөр нь төслийн хэрэгжилтийн явцад Монгол улсад төдийгүй гадаадад эрдэс баялгийн салбарт шууд болон шууд бусаар ажиллаж байсан олон тооны түнш, оролцогч талуудтай хамтран ажиллаж ирсэн. Бидний түншүүд хөтөлбөрийн санаачилгад оролцон дэмжиж, үндсэн үйл ажиллагааг тодорхойлох, төлөвлөх, зарим тохиолдолд амжилттай хэрэгжүүлэхэд чухал үүрэг гүйцэтгэж ирсэн.

Эдгээр түншүүдэд төрийн байгууллагууд, салбарын болон иргэний нийгмийн байгууллагууд багтана. Зарим түншүүдтэй шууд, заримтай нь шууд түншүүдээр дамжуулан шууд бусаар хамтран ажиллаж ирлээ. Зарим түншүүд ихэвчлэн манлайлах үүрэг гүйцэтгэдэг бол зарим нь хамтрагчийн байр суурьтай ажилладаг.

"Хамтын хүчин чармайлт"-ийг тогтвортой үргэлжлүүлэхэд үр дүнтэй хамтын ажиллагааг хадгалах нь чухал юм. АМЕП 2 нь хөтөлбөрийн амжилт эсвэл бүтэлгүйтэл нь оролцогчдын давуу болон сул талуудтай үргэлж холбоотой байдаггүй, харин түншүүд хөтөлбөрийн сорилттой хэрхэн тулж, боломжуудыг хэрхэн ашиглаж байгаагаас илүү шалтгаалдаг гэж үздэг. Энэ нь хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх, хадгалахад чухал ач холбогдолтой.

Үйл ажиллагаа явуулж эхэлсэн цагаасаа хойш АМЕП 2 хөтөлбөр нь дөрвөн үе шаттай түншлэлийн удирдлагын тогтолцоог ашиглан түншлэл, хамтын ажиллагаагаа хөгжүүлж ирсэн. Уг тогтолцооны үндсэн алхамуудыг доорх схемд харуулав.

Зураг 1: АМЕП 2 Хамтын ажиллагааны түншлэлийн дөрвөн алхам

Түншлэлийг хөгжүүлэх, байгуулах эсвэл хуучин түншлэлийг хадгалахын тулд түүнийг төслийн үнэт зүйлстэй нийцүүлэх шаардлагатай. Аливаа түншлэл нь төслийн хэрэгцээ шаардлага болон төслийн үр дүнд хүрэхэд хангалттай эсэхийг тодорхойлохын тулд тэдгээрийг нягталж хянах нь түншлэлийг хөгжүүлэх гол түлхүүр юм. Үр дүнтэй ажилладаг түнш нь найдвартай байдал, ил тод байдал, хариуцлагатай байдлыг хангаж дэвшүүлсэн зорилтуудыг хангахын төлөө ажиллахдаа олон талт байдал болон оролцоог нэмэгдүүлж, зардлыг багасгаж, давхардсан эсвэл хэт олон үүрэг ролийг багасгадаг.

Түншүүдтэй хэрхэн хамтран ажиллахаа тодорхойлох нь маш чухал тул төслийн зорилгод хүрэх арга зам тодорхой байх хэрэгтэй. Удирдлагын хувьд засаглал гэдэг нь шийдвэр гаргах үйл явцын тухай бөгөөд түүнийг хэрэгжүүлэх эсвэл эс хэрэгжүүлэх нь хүн бүрийн хариуцлагын түвшин, гүйцэтгэх үүргийг тодорхойлно.

Түншлэлийг албажуулж хамтын ажиллагааг хөгжүүлэхэд заримдаа төслийн стратегийг хэрэгжүүлэхийн тулд харилцан ялгаатай түншүүдийг үр дүнтэй удирдаж хамтран ажиллуулах албан ёсны, зарим тохиолдолд албан бус хэлэлцээр тогтолцоо шаардагдаж болно. Түншүүдээ тууштай, тогтвортой, оролцоотой байлгахын тулд харилцааны төрлөөс хамааран өөр өөр төрлийн хэлэлцээр шаардлагатай байж болно.

Бүх түншлэл нь тодорхой бөгөөд товч харилцаанд суурилдаг. Мэдээлэл, амжилт, алдаа дутагдлыг солилцож хуваалцах нь төслийн санаачилга эерэг үр дүнд хүрэх, амжилтын гайхалтай түүхийг баталгаажуулах хяналт, тэнцвэрийн чухал хэсэг юм.

Эдгээр дөрвөн алхам дээр тулгуурлах нь “хамтын” хүчин чармайлт буюу “түншлэл”-ийг эхнээс нь дуустал сайн удирдаж, хадгалах арга хэрэгсэл юм.

АМЕП 2 нь шинэлэг үйл ажиллагаануудаар дамжуулан хамтран ажиллах хүсэлтэй хүчтэй түншүүдийг эрэлхийлж байна.

3. Оролцогч талуудыг татан оролцуулж, чадавхижуулах

АМЕП 2 хөтөлбөр нь олон нийтийн оролцоо нь чадваржуулах, өөрийгөө тодорхойлох, тогтвортой үр дүнд хүргэх үр дүнтэй, урт хугацааны хамтын ажиллагаанд хүрэх түлхүүр гэдгийг хүлээн зөвшөөрдөг. [Олон улсын олон нийтийн оролцооны холбоо \(IAP2\)-ноос](#) гаргасан удирдах зарчмуудыг ашиглан АМЕП 2 нь олон талуудын оролцоог хангахаас гадна төслийн санал хүсэлт гаргагчид оролцоо, хамтын ажиллагаанд хүргэх мэдээлэлд суурилсан, зөвлөлдөх арга барилыг ашиглах нөхцлийг хангахыг зорьж байна. Энэ нь эцсийн дүндээ хамтын ажиллагаан дээр тулгуурлан үнэ цэнийг эрхэмлэсэн шийдвэр гаргах чадавхитай оролцогчдыг бий болгох ёстой.

Олон улсын олон нийтийн оролцооны холбоо (IAP2)

IAP2 оролцооны спектр нь олон нийтийн оролцооны үүргийг тодорхойлох зорилготой юм. Эрдэс баялгийн салбар дахь олон нийтийн оролцооны үүргийг төр, эдийн засгийн салбар, олон нийт хоорондын харилцаа гэж тодорхойлдог.

Олон нийтийн оролцоо нь ил тод байдал, сайн засаглалыг сайжруулж, олон нийтийн санал хүсэлтийг хүлээн авах, тэдгээрийн суурь мэдлэгийг сайжруулах боломжийг олгодог.

Зураг 2: IAP2 Олон нийтийн оролцооны спектр

	Мэдээлэх	Зөвлөлдөх	Оролцуулах	Хамтран ажиллах	Чадавхижуулах
Олон нийтийн оролцооны зорилго	Асуудал, өөр сонголт, боломж, шийдлийг ойлгоход нь туслах тэнцвэртэй, бодитой мэдээллээр олон нийтийг хангах.	Дүн шинжилгээ, өөр сонголт, шийдвэрийн талаар олон нийтийн саналыг авах	Олон нийтийн санал асуудал, хүсэл эрмэлзлийг тууштай ойлгож, авч үзэхийн тулд үйл явцын туршид олон нийттэй хамтран ажиллах	Шийдвэр гаргах асуудалд олон нийттэй хамтран ажиллах, үүнд сонгосон шийдлийг боловсруулах	Эцсийн шийдвэрийг олон нийтээр гаргуулах
Олон нийтэд өгөх амлалт	Бид танд мэдээлэх болно.	Бид танд мэдээлэл өгч, таны асуудал, хүсэл тэмүүллийг сонсож,	Бид таны санал асуудал, хүсэл эрмэлзлийг боловсруулсан шийдлүүдэд шууд тусгаж, олон нийтийн	Шийдэл боловсруулахдаа бид танаас зөвлөгөө, шинэ санаа эрэлхийлж, шийдвэр	Таны шийдсэнийг бид хэрэгжүүлнэ.

	хүлээж авч, шийдвэр гаргахад олон нийтийн саналыг хэрхэн тусгасан талаар мэдэгдэх болно.	саналыг шийдвэрт хэрхэн тусгасан талаар мэдэгдэх болно.	гаргахдаа таны зөвлөгөө, зөвлөмжийг аль болох их хэмжээгээр тусгах болно.	
--	--	--	--	--

Эх сурвалж: <https://www.iap2.org/>

Эрдэс баялгийн салбарт талуудын үр дүнтэй оролцоог хангахад тэдгээрийн харилцан итгэлцэл, хүндлэл, үр дүнтэй харилцаа чухал үүрэг гүйцэтгэнэ. Оролцогч талуудын оролцоог төсөл хэрэгжих явцад хувьсан өөрчлөгдөх боломжтой "амьд" үйл явц гэж үзэж болох бөгөөд оролцогч талуудын хэрэгцээнд нийцэхийн тулд уян хатан, ил тод байх шаардлагатай. Тиймээс төслийн шинж чанар, нөлөөллийн түвшин, олон нийтийн сонирхлын түвшин зэргээс шалтгаалан түншүүдийн оролцооны арга барил өөр өөр байх болно.

АМЕП 2 нь олон оролцогч талуудтай зөвлөлдөж, хамтран ажиллах хүсэлтэй түншүүдийг хайж байна.

4.Хамтын ажиллагааны саналын зорилго

Уламжлалт тусламж, тэтгэлэгт хөтөлбөрүүдээс ялгаатайгаар АМЕП 2 нь хөтөлбөрийн алсын хараа, эрхэм зорилго, зорилтод нийцсэн үйл ажиллагааг тодорхойлох, төлөвлөхөд хамтран ажиллах түншүүдийг татан оролцуулахыг эрмэлздэг. Сонгогдсон болон батлагдсан үйл ажиллагааг АМЕП 2 хөтөлбөрийн 2022-2023 оны ажлын төлөвлөгөөнд тусгана.

Энэхүү өвөрмөц бөгөөд уламжлалт бус арга барилыг ашиглан АМЕП 2 хөтөлбөр нь түнш, оролцогч талуудтай зөвлөлдөх, тэдгээрийг татан оролцуулах, хамтран ажиллах боломжтой бөгөөд энэ нь хөтөлбөрийг байгаль орчны өнөөгийн нөхцөл байдал, түүнд нөлөөлөх байдал, өөрчлөлт, оролцогч талуудын хэрэгцээг хугацаанд нь авч үздэг "амьд хөтөлбөр" болгох юм.

Тиймээс санал болгож буй үйл ажиллагаа нь цаг үеийн, хамааралтай, цаг үеэ олсон байх шаардлагатай. Тэдгээр нь Монгол Улсын олон улсын хэмжээнд хүлээсэн үүрэг амлалт, эрдэс баялгийн салбарын үндэсний болон бүс нутгийн хэмжээний тэргүүлэх чиглэл, одоогийн болон ирээдүйн таамаглаж буй хөрөнгө оруулалтын орчинтой нийцсэн байх ёстой.

Доорх хүснэгтэд Хамтын ажиллагааны саналын үйл ажиллагааг тодорхойлж боловсруулахад харгалзан үзвэл зохих АМЕП 2 хөтөлбөрийн Алсын хараа, Эрхэм зорилго, Зорилтуудыг тусгасан болно.

Хүснэгт 1: АМЕП 2 хөтөлбөрийн Алсын хараа, Эрхэм зорилго, Зорилтууд

АМЕП 2	
Алсын хараа	<i>Монголын эрдэс баялгийн салбарт хариуцлагатай хөрөнгө оруулалт хийх таатай орчныг сайжруулахад хувь нэмрээ оруулах</i>
Эрхэм зорилго	<i>Олон талуудын хамтын ажиллагааг хангах замаар засаглалыг сайжруулах</i>
Зорилтууд	<i>Монгол Улсын эрдэс баялгийн салбарын хөрөнгө оруулалтын орчныг бэхжүүлэхэд төр, иргэний нийгэм, хувийн хэвшлийн хамтын ажиллагааг хангах</i>

АМЕП 2 нь засаглал, байгаль орчин, нийгэм, эдийн засгийн асуудлуудын ач холбогдлыг харуулсан нэгдмэл арга барилыг ашиглан эрдэс баялгийн салбарын хариуцлагатай хөрөнгө оруулалтыг бэхжүүлэх зорилготой. Энэ төрлийн арга барил нь Олборлох салбарын ил тод байдлын санаачилга (ОСИТБС)-ын хүрээнд Монгол улсын хүлээсэн үүрэг амлалтад тусгасан нээлттэй, ил тод салбарын зарчимтай нийцэж байна.

- ❖ **Засаглал** нь тогтвортой байдал, авлига, хээл хахиулын эсрэг үйл ажиллагааг онцлон тэмдэглэж, “хариуцлагатай” бизнесийн практик, ёс зүйг хөхүүлэн дэмжихэд чиглэгдсэн хөрөнгө оруулалтын зөв тогтолцоог бий болгох зарчмуудыг агуулсан хариуцлагатай хөрөнгө оруулалтын орчныг бүрдүүлэх үүрэгтэй юм. Цаашлаад энэ нь байгаль орчин, нийгмийн асуудлыг авч үзэх замаар бизнес эрхлэх практикийг сайжруулж, зардлыг бууруулж, амьжиргааг дээшлүүлэхэд чиглэгдэнэ. Хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлснээр засгийн газрууд үр ашиг хүртэх бол компаниуд үүнийг эрсдэл, зардлыг бууруулах боломж, ашиг орлого олох боломж болгон ашиглаад

эдгээр ашиг орлого нь эргээд олон нийтэд хүртээл болж байдаг. Иргэдийн хувьд энэ нь ухаалгаар удирдаж чадвал эерэг нөлөө, үр ашгийг нэмэгдүүлэх боломж байх юм.

- ❖ Эрдэс баялгийн салбартай холбоотой **байгаль орчны асуудалд** газар, агаар, ус, байгалын бохирдол, хордуулалт, зэрлэг амьтдын амьдрах орчны алдагдал, хууль тогтоомж, зохицуулалтын даган мөрдөлтийн асуудал, байгалийн нөөцийн хомсдол, уур амьсгалын өөрчлөлт зэрэг өргөн хүрээний асуудал, нөлөөллийг хамарна. Эдгээр нь өөрөө орлогыг нэмэгдүүлэх, эко (бага нөөцөөр илүү ихийг бүтээх) "ногоон"/тогтвортой бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг бий болгох, шинэ технологи нэвтрүүлэх гэх мэт үнэ цэнийг бий болгох боломж юм.
- ❖ Эрдэс баялгийн салбар дахь **нийгмийн асуудал нь** эрүүл мэнд, аюулгүй байдал, ажилчидтай хандах хандлага, хөдөлмөрийн нөхцөл, жендер болон яс үндэс, үр чадвар, мэргэшил, хүний эрх, ханган нийлүүлэлтийн сүлжээ, орон нутгийн иргэдийн хандлага сэтгэгдэл, нөлөөлөл, үр өгөөж, нийгэмд шударга, хариуцлагатай хандах зэрэг өргөн хүрээний асуудлыг хамардаг. Хариуцлагатай уул уурхай нь компаниудад үйл ажиллагаа явуулах нийгмийн зөвшөөрөл, тогтвортой хөгжлийн санаачилга, түншлэл, эдийн засгийн нээлттэй боломж, үр өгөөжийг бий болгох замыг нээж өгдөг.

Эрдэс баялгийн салбарын хөрөнгө оруулалтын орчныг бэхжүүлэх, сайжруулах гэдэг нь төслийн хайгуул, бүтээн байгуулалт, ашиглалтаас эхлээд хаалтын үе хүртэлх төслийн бүхий л явцын туршид хариуцлагатай ажиллаж, үнэ цэнийг бий болгох шилдэг туршлагыг бий болгох гэсэн үг юм. Энэ нь мөн үндэсний, салбарын, бүс нутгийн тэргүүлэх зорилтыг хангах гэсэн үг юм.

Эрдэс баялгийн салбартай холбоотой эдгээр болон бусад чухал хүчин зүйлсийг авч үзсэн Хамтын ажиллагааны санал нь илүү боловсронгуй байх болно

5. Та юуг мэдвэл зохих вэ

Хэрэв танай байгууллага **Хамтран ажиллах санал** гаргаж, эрдэс баялгийн салбарыг сайжруулахын тулд АМЕП 2 хөтөлбөртэй хамтран ажиллах хүсэлтэй байгаа бол дараах гол зүйлсийг мэдвэл зохино. Үүнд:

- ❖ Хамтран ажиллах санал гэдэг нь жижиг хэмжээний буцалтгүй тусламж эсвэл тэтгэлгийн сан биш харин АМЕП 2 хөтөлбөртэй хамтран ажиллах онцгой боломж бөгөөд хамтран ажиллах санал гаргагч нь хөтөлбөрийн үндсэн шалгуурт нийцсэн үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх санал тавина гэсэн үг юм. Харин АМЕП 2-ийн зүйгээс үйл ажиллагааны удирдлага, санхүү, сүлжээ, хүний нөөц ба техникийн туршлага, мэдлэг, ур чадвар, зөвшилцлийг бий болгох, эцсийн үр дүнг сайжруулах нөөцөөр хангаж удирдана.
- ❖ **Хамтран ажиллах санал** нэг бүрийг сонгох боломжгүй, гэхдээ сонгон шалгаруулалтад тэнцэж батлагдсан саналууд АМЕП 2 хөтөлбөрийн 2022-2023 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд тусгагдана.
- ❖ Танай байгууллагын **Хамтран ажиллах санал** сонгон шалгаруулалтад тэнцсэн тохиолдолд АМЕП 2 хөтөлбөр нь Ажлын даалгавар, ажлын төлөвлөгөө боловсруулах, үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх техникийн мэргэжилтэн, зөвлөхүүдийг томилоход хамтран ажиллана. АМЕП 2 хөтөлбөр нь төслийн үйл ажиллагаанд шаардлагатай туслан гүйцэтгэгч, боловсон хүчинг сонгон шалгаруулах үйл явц, гэрээ, төсөв, хөтөлбөрийн бүхий л үйл ажиллагаатай холбоотой эрсдлийг удирдах замаар уг үйл явцад туслах үүрэгтэйгээр оролцоно.

6. Замын зураглал, Хугацаа, Илгээх

Батлагдсан хамтран ажиллах саналыг хэрэгжүүлэхэд хэд хэдэн алхам шаардлагатай. Дараах алхмууд нь АМЕП 2 хөтөлбөр болон хамтран ажиллах саналын хүрээ, загварыг харуулах онлайн мэдээлэл өгөх уулзалтаар эхлэх замын зураглалыг харуулах болно. Үүнийг мөн тодорхой оролцогч талуудтай ганцаарчилсан уулзалт хийх, зөвлөгөө өгөх байдлаар зохион байгуулж байна.

Онлайн мэдээлэл өгөх уулзалтуудыг 2022 оны 3-р сарын 21-ээс 4-р сарын 7-ныг хооронд зохион байгуулж байна.

Хамтран ажиллах санал боловсруулах удирдамж, загварыг сонирхсон оролцогч талуудад мэдээлэл өгөх явцад олгох болно.

Зураг 3: Хамтран ажиллах түншлэлийн саналын замын зураглал

1	•Мэдээлэл, удирдамж өгөх уулзалт
2	•Хамтран ажиллах саналыг илгээх
3	•Үнэлгээ, сонгон шалгаруулалтын хороо
4	•Сонгон шалгаруулалт ба зарлал
5	•Ажлын төлөвлөлт ба хэрэгжүүлэлт

АМЕП 2 нь нэмэлт дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор санал боловсруулах тухай цуврал сургалтыг зохион байгуулна. Сургалт **2022 оны 3-р сарын 21-ээс 25-ны хооронд, 2022 оны 4-р сарын 6-8-аас 4-р сарын 22-ны хооронд явагдах бөгөөд AUSMONXTRACTIVE (Facebook, Twitter) хаягаар ба олон нийтийн мэдээллийн хэрэгслээр зарлана.**

Эдгээр эхний уулзалтаас хойш гурван долоо хоногийн дотор буюу **2022 оны 4-р сарын 25-нд хамтран ажиллах саналаа (загварын дагуу бэлтгэсэн) эцсийн байдлаар ирүүлнэ. АМЕП 2 хөтөлбөрөөс гаргасан загварыг ашиглах ёстой бөгөөд тэдгээрийг энэхүү Гарын авлагаас авах боломжтой. Саналыг дараах цахим шуудангийн хаягаар ирүүлнэ. Үүнд: Oyunbileg@amep.mn**

Хамтран ажиллах саналын загварыг холбоо барих мэдээлэл, аливаа нэмэлт бичиг баримтын хамт имэйлд хавсралтаар хүргүүлэх ёстой болохыг анхаарна уу.

Хамтран ажиллах саналыг **5-р сарын** эхээр Сонгон шалгаруулалтын хороо үнэлж, сонгон шалгаруулна. Богино жагсаалтад орж шалгарсан саналууд АМЕП-ийн 2022-2023 онд хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөөнд тусгагдана. Австралийн Гадаад хэрэг, худалдааны яам болон Монгол Улсын Сангийн яам 2022-2023 онд хэрэгжүүлэх жилийн үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг хянаж үзээд төлөвлөгөөг батлана эсвэл зөвлөмж гаргана. Үүний дараа шалгарсан хамтран ажиллах түншүүдийг албан ёсоор зарлах болно. Энэ нь 2022 оны 8-р сарын сүүл эсвэл 9-р сарын эхээр болох төлөвтэй байна.

Үүний дараа, эдгээр сонгон шалгаруулалтаар сонгогдсон хамтран ажиллах түншүүд дараах 3 удаагийн цуврал семинарт оролцох шаардлагатай. Үүнд:

- Ажлын нарийвчилсан төлөвлөлтийн сургалт
- Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний сургалт
- Брендinгийн зааварчилгааны сургалт

Энэ үед сонгогдсон бүх хамтран ажиллах түншүүд АМЕП 2 хөтөлбөртэй хамтран Ажлын даалгавар, үр дүнд суурилсан удирдлагын ажлын төлөвлөгөө боловсруулах, өгөөжид суурилсан үр дүнг тодорхойлох чиглэлээр ажиллах болно. Үр дүнд суурилсан болсон үйл явдал, процессийг онцолсон төслийн төгсгөлийн тайланг боловсруулна.

Саналаа илгээхээс өмнө идэвхтэй оролцож, шаардлагатай бүх мэдээллийг хавсаргах ёстойг анхаарна уу.

7. Асуулт, хариулт

Хамтран ажиллах саналаа бэлтгэх явцад танд гарч болох зарим гол асуултуудын тоймыг доор харуулав. Хэрэв танд өөр асуулт гарвал бид "Хамтран ажиллах санал"-ын талаар мэдээлэл өгөх уулзалтын үеэр хариулах боломжтой.

A. Хамтран ажиллах саналыг хэн гаргах боломжтой вэ?

АМЕП 2 нь эрдэс баялгийн салбарын ил тод байдал, хөрөнгө оруулалтын таатай орчныг бүрдүүлэхэд оролцох үүрэг бүхий төрийн байгууллага, агентлагууд, бүртгэлтэй холбоод, байгууллагууд, мэргэжилтнүүд, эмэгтэйчүүд, түүнчлэн иргэний нийгмийн байгууллагууд, удирдагчид, боловсролын байгууллагууд, салбарын хамтран ажиллагсад болон бусад зэрэг өргөн хүрээний оролцогч талуудыг санал ирүүлэхийг урьж байна.

B. Хамтран ажиллах түнш ямар шаардлагыг хангасан байх ёстой вэ?

Хамтран ажиллах түнш хамтын ажиллагааны санал ирүүлэхдээ энэхүү гарын авлага дахь загварын дагуу саналаа бэлтгэж ирүүлнэ. Саналаа сайжруулахын тулд дэмжих захидал эсвэл бусад баримт бичгийг өөрийн сонголтоор хавсаргах боломжтой.

C. Төсвийг хэрхэн удирдах талаар, түүний хязгаар хэд вэ?

Саналыг хэрэгжүүлэх төсвийн тооцооллыг гаргаж ирүүлэх боломжтой бөгөөд одоогоор төсвийн хязгаар нь хамтын сонгон шалгаруулалтын шалгууртай холбоотой тул зарцуулах мөнгөн дүнгээс гарах үр дүнгээс шалтгаална. Хамтран ажиллах түншүүдэд шууд санхүүжилт олгохгүй гэдгийг анхаарна уу. АМЕП 2-ийн хэрэгжүүлэгч Адам Смит Интернэйшнл (ASI) зөвлөх компани төсвийн эцсийн тооцоолол, удирдлага, гүйцэтгэлийг дангаараа шийдвэрлэнэ. Түүнчлэн, ASI нь хамтын оролцоотойгоор өөрийн компанийн бодлого болон Австралийн Гадаад хэрэг, худалдааны яамны худалдан авах ажиллагааны бодлогын дагуу шаардлагатай нөхцөлд төслийг хэрэгжүүлэх туслан гүйцэтгэгч, зөвлөхүүдийг сонгон шалгаруулж, ажилд авна.

D. Хамтын ажиллагаа ойролцоогоор хэдий хугацаанд үргэлжлэх вэ?

Төслийн үргэлжлэх хугацаа нь ихэвчлэн 12 сараас бага байна.

E. 2022-2023 оноос хойш төслийг үргэлжлүүлэх боломж бий юу?

АМЕП 2 нь 2024 оны 3-р сар хүртэл хэрэгжинэ. 2023-2024 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөлт хийгдэх боловч хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн эцсийн жилд төслийн үргэлжлэх хугацаа, хамрах хүрээ хязгаарлагдмал байх болно.

F. Нэг оролцогч хэдэн санал хүргүүлж болох вэ?

Нэг байгууллага эсвэл талаас АМЕП 2-т оруулах саналын тоонд хязгаарлалт байхгүй. Болж өгвөл хэрэгжүүлэх үйл үйл ажиллагаагаа нэг саналд нэгтгэсэн байдлаар тусгаж ирүүлэх нь зүйтэй.

Г. Саналуудыг хэрхэн сонгон шалгаруулах вэ?

Саналуудыг 3 үе шаттайгаар сонгон шалгаруулна. АМЕП 2 хөтөлбөрт ирүүлсэн саналуудыг энэхүү гарын авлагад тусгасан шалгуур үзүүлэлтүүд болон давуу тал дээр үндэслэн хянана. Шаардлагатай тохиолдолд хамтран ажиллах сонирхолтой талуудаас тодруулга, нэмэлт мэдээлэл өгөх, саналын зарим элементүүдийг өөрчлөх талаар авч үзэх хүсэлт тавьж болно. Саналуудыг үнэлсэний дараа олон талт Зөвлөлдөх хороо сонгон шалгаруулалт хийнэ. Зөвхөн сонгогдсон саналуудыг АМЕП 2 хөтөлбөрийн жилийн ажлын төлөвлөгөөнд тусгаж, Австралийн Гадаад хэрэг, худалдааны яаманд хянуулж, батлуулахаар хүргүүлнэ. Дараа нь Монгол улсын Сангийн Яам эцсийн зөвшөөрлийг өгнө. Австралийн Гадаад хэрэг, худалдааны яам болон Монгол улсын Сангийн Яам зөвшөөрөл өгөх хүртэл ямар ч санал эцсийн буюу хэрэгжүүлэхэд бэлэн биш гэдгийг анхаарна уу.

Н. Хэчнээн санал сонгогдох вэ?

Өнгөрсөн хугацаанд сонгогдсон хамтран ажиллах саналын тоо 5-10 хооронд хэлбэлздэг байсан. Сонгон шалгаруулалт саналын шаардлага хангасан байдлаас шалтгаалах тул одоогоор 2022-2023 онд хэчнээн санал сонгогдохыг тодорхой хэлэх боломжгүй.

8. Хамтран ажиллах санал боловсруулах удирдамж

Хамтран ажиллах санал боловсруулахдаа хамтран ажиллах түнш нь дараах үзэл баримтлалын заримыг саналдаа нэгтгэж болно. Эдгээр нь таны хамтын ажиллагааны санал, үйл ажиллагааны санааг сайжруулах зорилготой.

	Хамааралтай байдал	<p>Байнга хувьсан өөрчлөгдөж буй орчин нөхцөлд таны хамтын ажиллагааны санал цаг үеэ олсон байхын тулд зөвхөн хэрэгцээг богино хугацаанд хангаад зогсохгүй ирээдүйг харсан замын зураглалын нэг хэсэг байхын тулд стратегийн үүднээс авч үзэх шаардлагатай. Удирдлагын тогтолцооны ач холбогдлыг ойлгох нь хамааралтай байдлыг хангах гол түлхүүр юм.</p>
	Чадавхи, ур чадварыг хөгжүүлэх	<p>Үр дүнд нь зан төлөв, хандлага, үйлдэл, шийдэлд өөрчлөлт гарахын тулд хамтран ажиллах түншүүд харилцан бие биенээсээ суралцах, албан болон албан бус сургалт, сургамж, оролцооны үйл явцыг ашиглан үр шим хүртэгчид, оролцогч талууд болон түншүүдийн чадавхи, ур чадварыг хөгжүүлж, бэхжүүлэх.</p>
	Хамтран ажиллах замаар түншлэл, харилцааг бий болгох:	<p>Түншлэл, сүлжээ, эвсэл байгуулж бий болгох нь хамрах хүрээг өргөжүүлэхэд чухал бөгөөд гол үүрэг гүйцэтгэдэг (тоо болон үр шим хүртэгчдийн тооны хувьд) бөгөөд авч хэрэгжүүлж буй үйл ажиллагааны төрөл нь нэгдмэл алсын хараа, дуу хоолойг улам бэхжүүлж, бий болгоно. Байгалийн баялгийн талаар болон салбар хоорондын харилцааг хөгжүүлэх, хамтран ажиллах нь сургамж, шилдэг туршлагыг хуваалцах, шийдэл боловсруулах чухал хэрэгсэл юм.</p>
	Харуул, хяналт:	<p>Одоо байгаа хяналтын үйл ажиллагааг ашиглах эсвэл шинэ механизм бий болгох нь чухал юм. Салбарын ил тод байдлын зорилго, ашиг тус, түүнээс бий болох боломжуудыг бүх оролцогч талууд ойлгосноор эдгээр үйл ажиллагаа хамгийн сайн үр дүнд хүрдэг.</p>
	Олон нийтийн оролцоо	<p>Холбогдох асуудлын эргэн тойронд хувь хүн, бүлгүүдийг нэгтгэх механизмыг эрэлхийлэх нь сайн дурын үйл ажиллагааг дэмжиж, оролцоог хурдасгаж чадна. Иргэдийг татан оролцуулахын тулд IAP2-г ашиглах нь үр дүнг баталгаажуулах гол түлхүүр бөгөөд энэ нь хувь хүн болон олон нийтийн аль алиных нь хувьд чадавхи бүрдүүлэх, үнэ цэнэд суурилсан шийдвэр гаргахад хүргэдэг.</p>
	Жендерийн оролцоо ба олон талт байдал	<p>Урлаг, соёлыг ашиглах нь гарал үүсэл, жендер, соёл, улс төр, хот, хөдөөгийн ялгаанаас үл хамааран олон талт ялгаатай байдлын талаархи нийтлэг ойлголт, хүндлэлийг дэмжих маш үр дүнтэй арга юм. Өөр өөр хүмүүсийг татан оролцуулахын тулд янз бүрийн, бүтээлч хэлбэрийг ашиглах нь өөр өөр хэрэгцээ, хэтийн төлөвийг шийдвэрлэх боломжийг олгоно. Энэ нь зөвхөн жендерийн тэгш байдлыг хангахаас гадна ЛГБТИК болон</p>

		бусад эмзэг бүлгийн хөдөлмөрийн чадвартай хүмүүст адил хамаарна.
	Харилцаа ба мэдээлэлтэй байх	Мэдээлэл, мэдлэгийг дамжуулахад харилцах, мэдээлэл өгөх нь чухал юм. Уламжлалт болон уламжлалт бус арга хэрэгслийг ашиглах нь мэдээлэл хэргэх, өөрчлөлт хийх, үр дүнд хэрэхэд өөрчлөлт гаргах боломжтой.
	Инноваци	Монгол Улсад сүүлийн 10 жилийн хугацаанд эрдэс баялгийн чиглэлээр олон төрлийн төсөл хөтөлбөр хэрэгжсэн. Өнгөрсөн хугацаанд юу хийсэн талаар, тэдгээрээс авсан сургамж, эерэг үр дүнг ойлгох нь түншүүдтэй хамтран ажиллах шинэ загварыг бий болгож "Хайрцагнаас гадуур сэтгэх"-эд туслана.
	Техникийн арга зүй, хандлага	Шилдэг туршлагын үндсэн дээр техникийн сайн арга барилыг ашиглах нь ашигтай, бодитой үр дүнд хүрэх гол түлхүүр юм. Юуг хаана, хэзээ ашиглах вэ гэдгийг мэдэх нь ойрын болон урт хугацаанд үр нөлөө үзүүлэх үр дүнд суурилсан дүгнэлт гаргахад чухал ач холбогдолтой.
	Технологи	Технологи нь шинэлэг боломж, бүтээлч шийдлүүдийг бий болгож чадна. Түүнийг үр шим хүртэгчид болон сонирхогч талууд өөр өөр түвшинд ашиглах боломжтой.
	Үр дүн ба түүнийг бусдад хүүрнэн хуваалцах	Та бүтээсэн, өөрчилсөн, хүрсэн зүйлийнхээ талаар өгүүлвэл уншигч илүү өргөн ойлголт авах болов уу. Түүх сайн хүүрнэх чадвар нь илүү их нөлөө үзүүлж, жинхэнэ амжилтыг тодотгож чаддаг

9. Сонгон шалгаруулалт ба шалгуурын үйл явц

Хамтран ажиллах саналыг нягталж үнэлгээ хийсний дараа тодорхой шалгуурын дагуу сонгон шалгаруулна. Шинэлэг үйл ажиллагаагаа боловсруулахпаа дараах зүйлст анхаарал хандуулна уу.

Шалгуур	Үнэлгээ
Хамааралтай байдал	Төслийн санал болгож буй үр дүн нь хөрөнгө оруулалтын орчныг сайжруулах АМЕП 2-ын зорилтод хувьд хувь нэмэр оруулах уу?
Тэргүүлэх чиглэл	Санал болгож буй үйл ажиллагаа нь үндэсний үүрэг амлалт, тэргүүлэх чиглэл, салбарын тэргүүлэх чиглэл, бүс нутгийн тэргүүлэх чиглэлтэй нийцэж байна уу? Энэ нь Тогтвортой хөгжлийн зорилтуудын нэгийг шийдвэрлэх үү?
Тодорхой байдал	Санал болгож буй үр дүн нь тоо хэмжээ, цаг хугацаагаар илэрхийлэх тодорхой бөгөөд бодитой мөн эсэх? Санал болгож буй орц нь үр дүнд хүрэхэд хангалттай юу?
Хариуцах эзэн	Санал болгож буй өөрчлөлтийг хэн хүсч байна вэ? Өөрчлөлтийг дэмжих, хэрэгжүүлэх магадлалыг хангахуйц өргөн хүрээний сонирхол байгаа эсэх? Санал тавьсан этгээд төслийг хэрэгжүүлэх чадамжтай юу?
Хамтын ажиллагаа	Санал нь засгийн газрын түвшинд, эсвэл засгийн газар ба хувийн хэвшил, иргэний нийгмийн хоорондын хамтран ажиллагааны саналыг дэвшүүлж байна уу?
Оролцоо	Санал нь жендэрийн олон талт байдал, оролцоог харуулж байна уу? Энэ санал эмэгтэйчүүд, эрэгтэйчүүд, хөдөлмөрийн чадваргүй хүмүүс, ЛГБТИК, хүний эрх болон бусад хүмүүсийг хэрхэн оролцуулж, шийдвэрлэх вэ?
Бүтээгдэхүүн	Ямар бүтээгдэхүүнийг бий болгож, тэдгээрийг хэрхэн ашиглах вэ?
Үр дүн	Амжилтыг хэрхэн хэмжиж тайлбарлах вэ? Ойрын болон урт хугацааны ямар үр дүн хүлээгдэж байна вэ?
Цаг хугацаа	Төлөвлөж буй үйл ажиллагааг заасан хугацаанд хэрэгжүүлж чадах уу? Хоёр дахь үе шатыг хийх боломж бий юу?
Мөнгөний үнэ цэнэ (VfM)	Боломжит зардал нь санал болгож буй үр дүнтэй дүйцэж байна уу?

Adam Smith International Mongolia LLC

 2A Temple View Residence, Suhbaatar District – 1
Ulaanbaatar 15160, Mongolia

 /AMEP2

 info@amep.mn

 www.amep.mn

 976-7000 8595